Zdravotně sociální fakulta
Faculty of Health and Social Sciences
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Genderové rozdíly v sociální práci s oběťmi domácího násilí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Tereza Melská

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem ***Genderové rozdíly v sociální práci s oběťmi domácího násilí*** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. 4. 2025 ……

Tereza Melská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D., za odborné vedení, za čas věnovaný této bakalářské práci a za cenné rady a praktické připomínky. Dále bych ráda poděkovala i komunikačním partnerům za jejich ochotu, čas a spolupráci. Děkuji také mé rodině a přátelům za jejich podporu během celého studia.

Genderové rozdíly v sociální práci s oběťmi domácího násilí

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na to, jaký vliv na pracovní zkušenosti a přístup sociálních pracovníků má pohlaví klientů a jaké rozdíly zaznamenávají při práci s mužskými a ženskými oběťmi.

Teoretická část obsahuje vymezení základních pojmů týkajících se domácího násilí. Dále je v teoretické části věnována zvláštní pozornost mužům a ženám jako obětem domácího násilí a sociální práci s nimi.

V praktické části jsou zpracovány a vyhodnoceny výsledky výzkumu. K výzkumu byla využita kvalitativní metodologie a byl realizován prostřednictvím metody dotazování a techniky polostrukturovaných rozhovorů. Výpovědi byly analyzovány pomocí otevřeného kódování.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda existují genderové rozdíly při práci s klienty jako oběťmi domácího násilí. Výzkumná otázka byla zvolena: *Jaké rozdíly se mohou objevovat při práci s ženami a muži jako oběťmi domácího násilí?*

Z provedeného výzkumu vyplývá, že gender obětí má vliv nejen na způsob, jakým je domácí násilí prožíváno a komunikováno, ale také na přístup odborných pracovníků. Tento rozdílný přístup však zpravidla nevychází z vědomého rozlišování podle pohlaví, ale z individuálního přizpůsobení se odlišným potřebám klientů. Sociální pracovníci reagují na specifika jednotlivých případů a přizpůsobují svou práci konkrétním projevům, formám komunikace a očekáváním, které se často liší právě v souvislosti s genderem.

Výsledky práce mohou přispět k hlubšímu porozumění potřebám jednotlivých klientů a sloužit jako inspirace pro efektivnější a citlivější individuální přístup v praxi sociální práce.

Klíčová slova

Domácí násilí; genderové rozdíly; oběť domácího násilí; sociální práce; stereotypy

Gender Differences in Social Work with Victims of Domestic Violence

Abstract

This bachelor thesis focuses on how the gender of clients influences the professional experiences and approaches of social workers, and what differences they observe when working with male and female victims of domestic violence.

The theoretical part defines key concepts related to domestic violence and pays particular attention to men and women as victims, as well as the specifics of social work with each group.

The practical part presents and evaluates the results of the research. A qualitative methodology was applied, using the method of questioning and the technique of semi-structured interviews. The responses were analysed through open coding.

The main aim of the thesis was to determine whether gender-based differences exist in working with clients who are victims of domestic violence. The research question was: *What differences may arise when working with women and men as victims of domestic violence?*

The research shows that gender influences not only the way domestic violence is experienced and communicated, but also how professionals approach their clients. However, these differences in approach usually do not stem from deliberate gender-based distinction, but rather from the natural adaptation to the clients‘ individual needs. Social workers respond to the specifics of each case and adjust their work to the clients‘ ways of expressing themselves, communicating and their expectations – all of which are often shaped by gender.

The finding of this thesis can contribute to a deeper understanding of individual client needs and serve as inspiration for more effective and sensitive approach in social work practice.

Key words

Domestic violence; gender differences; victim of domestic violence; social work; stereotypes

Obsah

Úvod ... 8

1 Teoretická část ... 9

1.1 Teoretické vymezení domácího násilí ... 9

1.1.1 Definice domácího násilí ... 9

1.1.2 Znaky domácího násilí ... 9

1.1.3 Formy domácího násilí ... 10

1.1.4 Cyklus násilí ... 11

1.1.5 Důsledky domácího násilí ... 12

1.1.6 Syndrom týrané osoby ... 13

1.2 Genderová perspektiva v domácím násilí ... 14

1.2.1 Co je gender ... 15

1.2.2 Genderové role a stereotypy ... 15

1.2.3 Žena jako oběť domácího násilí ... 16

1.2.4 Muž jako oběť domácího násilí ... 18

1.3 Sociální práce s oběťmi domácího násilí ... 19

1.3.1 Role sociálního pracovníka při práci s oběťmi domácího násilí ... 20

1.3.2 Právní rámec a dostupné služby pro oběti ... 21

1.3.3 Komplexní přístup a multidisciplinární spolupráce ... 22

1.4 Genderové rozdíly v přístupu sociální práce ... 22

1.4.1 Sociální práce s ženami jako oběťmi domácího násilí ... 22

1.4.2 Sociální práce s muži jako oběťmi domácího násilí ... 23

1.4.3 Problematika neviditelnosti mužských obětí a předsudky ... 24

1.4.4 Služby zaměřené na specifické potřeby klientů ... 25

2 Cíl práce a výzkumné otázky ... 26

2.1 Cíl práce ... 26

2.2 Výzkumná otázka ... 26

3 Metodika 27
3.1 Metody a techniky výzkumu 27
3.2 Polostrukturovaný rozhovor 28
3.3 Charakteristika výzkumného souboru 29
3.4 Realizace výzkumu 29
3.5 Zpracování získaných dat 29
3.6 Etika výzkumu 30
4 Výsledky 32
4.1 Charakteristika komunikačních partnerů 32
4.2 Výsledky výzkumu 33
5 Diskuse 41
Závěr 45
Seznam použité literatury 46
Seznam obrázků 51
Seznam příloh 52
Seznam zkratek 53

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je genderový pohled na sociální práci s oběťmi domácího násilí. Domácí násilí je vážný společenský problém, který se může týkat kohokoli z nás a může mít mnoho podob – fyzické, psychické, ekonomické nebo sexuální. I když se tento pohled již začíná měnit, stále je společností domácí násilí vnímáno jako problém, který postihuje v podstatě jen ženy. Ač je pravda, že dle statistik ženy tvoří většinu obětí, nelze opomíjet muže, kteří se s tímto problémem potýkají také. Pouze o nich není tolik slyšet a jejich situace může být vnímána odlišně. Mohou se setkávat s nepochopením okolí a obavou, že jim nikdo neuvěří nebo že budou jejich zkušenosti zlehčovány. To může vést k tomu, že muži své problémy neřeší a zůstávají v násilném vztahu delší dobu, než by bylo nutné.

Sociální práce pak hraje v oblasti podpory obětí domácího násilí klíčovou roli. Sociální pracovník může být prvním, na koho se oběť obrátí, nebo kdo u klienta výskyt domácího násilí odhalí. Jejich úkolem je poskytnout nejen emocionální podporu, ale také praktickou pomoc. Je proto důležité zaměřit se na to, zda se sociální práce liší podle genderu oběti, jaké jsou hlavní rozdíly v přístupu k ženám a mužům a zda tyto rozdíly odpovídají jejich skutečným potřebám, nebo spíše vycházejí ze společenských stereotypů.

Cílem této práce je proto podívat se na genderové rozdíly v sociální práci s oběťmi domácího násilí a zjistit, zda se k obětem přistupuje stejně nehledě na to, zda se jedná o muže či ženy, eventuálně v čem spočívají případné rozdíly v přístupu.

Toto téma jsem si vybrala, protože mi přijde aktuální, důležité a stále málo diskutované. Problematika domácího násilí obecně mě zajímá dlouhodobě a vnímám ji jako jednu z možných oblastí, kterým bych se chtěla v budoucnu profesně věnovat.

1 Teoretická část

1.1 Teoretické vymezení domácího násilí

Domácí násilí je komplexním společenským problémem, kterému je potřeba správně porozumět. Tato kapitola se proto věnuje jeho teoretickému vymezení, definici, formám, průběhu a dopadům na oběti.

1.1.1 Definice domácího násilí

Na konci 70. let 20. století, kdy se domácí násilí začalo poprvé vnímat jako teoretický i praktický problém, bylo chápáno především jako násilí páchané muži na ženách v rodinných či partnerských vztazích (Čírtková, 2008). V současné době již však domácí násilí bývá obvykle definováno jako násilí páchané mezi partnery, ale také i jako projevy násilí vůči členům domácnosti jako jsou děti, rodiče či senioři. Navzdory tomu, že ženy mohou být i agresorkami, statisticky jsou častěji těmi, kdo násilí zažívají. (Drieskens et al., 2022). V definici dle Čírtkové (2008, s. 9) je pak domácí násilí definováno jako „opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.“

1.1.2 Znaky domácího násilí

Jak uvádí Buriánek a Podaná (2023), partnerské násilí má v mnoha ohledech své specifické rysy, díky kterým se odlišuje od jiných forem násilí. Zároveň tyto charakteristiky přispívají k jeho „neviditelnosti“ a znesnadňují tak proto i jeho odhalení. Ne všechny případy však nutně vykazují veškeré tyto níže zmíněné znaky.

- **Opakování** a **dlouhodobost** – Jeden incident jakéhokoli druhu ještě nemusí znamenat domácí násilí, ale může být jeho počátkem (Policie ČR, 2025).
- **Eskalace** – Domácí násilí se postupně zhoršuje. Přechází od útoků na důstojnost až k fyzickému násilí a závažným trestným činům, které mohou ohrozit zdraví či život. (Policie ČR, 2025)
- **Pevně dané role agresora a oběti** – Domácí násilí se neprojevuje vzájemnými konflikty, hádkami nebo potyčkami, kde jsou obě strany v rovném či střídavém postavení, ale dochází k jasnému rozdělení rolí (Policie ČR, 2025).

- **Neveřejnost** – Obvykle probíhá v soukromí, mimo dohled veřejnosti a bez přímé společenské kontroly (Policie ČR, 2025).

1.1.3 Formy domácího násilí

- **Fyzické násilí** je nejběžnější a nejviditelnější forma domácího násilí (Ševčík & Špatenková, 2011). Zahrnuje různé formy přímé agrese, jejichž cílem je oběť zastrašit, zranit nebo jinak poškodit. Může mít podobu kopání, bití, škrcení, házení předmětů, strkání, fackování či použití jiných prostředků a zbraní. V některých případech může dojít i k ohrožení života oběti. Tato forma násilí je zpravidla dobře viditelná, a tedy i snáze identifikovatelná než jiné typy partnerského násilí. (Buriánek & Podaná, 2023)
- **Psychické** nebo **emocionální násilí** je zneužívání emocí nebo emocionálních potřeb oběti k ovládání, ponižování nebo nátlaku. Může mít podobu urážek, vyhrožování, ničením věcí, ke kterým má oběť citovou vazbu nebo neustálou kontrolou pohybu či sociálních sítí. (Ševčík & Špatenková, 2011)
- **Sexuální násilí** představuje jakýkoliv nedobrovolný sexuální kontakt, který oběť vnímá jako nepříjemný, ponižující nebo nebezpečný. Může se jednat o nucení k pohlavnímu styku, ale také o jiné formy nátlaku, například na praktikování sexuálních aktivit, které jsou oběti odporné nebo bolestivé. (Buriánek & Podaná) Tento typ násilí je domácím násilím i v případě, že k němu dochází mezi partnery nebo manželi (Ševčík & Špatenková, 2011).
- **Sociální násilí** podle Čírtkové (2008) představuje specifickou formu kontroly, při níž agresor omezuje, nebo dokonce znemožňuje oběti kontakt s okolním světem. Typicky dochází k omezování vztahů s rodinou, přáteli nebo kolegy, bránění ve studiu či práci a zákazu účasti na společenských aktivitách. Tyto zásahy mohou být přímé (např. výslovné zákazy), ale i nepřímé, například prostřednictvím manipulace, žárlivosti nebo citového nátlaku. Výsledkem je postupná sociální izolace oběti, která zvyšuje její závislost na pachateli a zároveň omezuje možnosti vyhledat pomoc.
- **Ekonomické násilí** je využívání ekonomických zdrojů k ovládání, trestání nebo vyhrožování oběti. Mezi takové jednání lze zařadit kontrolu nad nákupy oběti, znemožnění oběti sehnat si zaměstnání nebo omezování přístupu k financím. (Ševčík & Špatenková, 2011)

1.1.4 Cyklus násilí

Domácí násilí je složitý proces, který se v průběhu času vyvíjí, což znesnadňuje jeho popis (Co je domácí násilí, *n.d.*). V jeho procesu dochází k opakujícím se vzorcům chování, které vytváří a později upevňují cyklus násilí. Obvykle jsou začátky pomalé a tiché, bez fyzické formy násilí (Falcke et al., 2017), kdy agresor postupně získává a upevňuje nad obětí kontrolu (Co je domácí násilí, *n.d.*). S postupem času se ale toto chování vyvíjí v čím dál intenzivnější, až dochází na samotné projevy agrese formou násilí (Falcke et al., 2017). V rodinném prostředí se pak často opakuje cyklus zahrnující čtyři fáze – fázi napětí, násilí, usmíření a klidu. Délka těchto fází se může různě lišit již od několika dní až po měsíce. Vliv na průběh má také délka vztahu. Projevovat se bude odlišně také v partnerských vztazích nebo v mezigeneračním soužití. (Co je domácí násilí, *n.d.*)

- **Fáze napětí** – V této fázi dochází k postupnému zvyšování napětí mezi partnery. Pachatel může být podrážděný, zvyšuje se frekvence verbálních útoků, oběť se snaží vyhnout konfliktu, „chodí po špičkách“ a snaží se partnerovi vyhovět, aby násilí předešla. Tato fáze bývá psychicky velmi vyčerpávající. (Čírtková, 2020)
- **Fáze násilí** – V tuto chvíli již slovní útoky přerůstají ve vlastní akt násilí – může být fyzické, psychické, sexuální nebo kombinované (Čírtková, 2020). Agresor tak plně přebírá kontrolu nad situací. Oběť si často tyto útoky snaží racionálně zdůvodňovat. Agresorovi naopak k útoku může stačit i naprostá drobnost. V oběti tak narůstají pocity úzkosti a strachu a jakákoli její snaha předcházet konfliktům již nestačí. (Co je domácí násilí, *n.d.*)
- **Fáze usmíření** – Po útoku pachatel často vyjadřuje lítost, omlouvá se, slibuje nápravu, je nadmíru pozorný a může oběti dávat dárky nebo jinak projevovat lásku. Oběť má v této fázi tendenci věřit, že se partner změní, a setrvává ve vztahu. Postupem času se tato fáze zkracuje nebo mizí úplně. (Čírtková, 2020) V případě, že by oběť chtěla odejít, se agresor může uchýlit k manipulaci výhružkami sebevraždou či sebepoškozováním. Fáze usmíření může mít ale ještě druhou podobu – nedochází k žádným omluvám, násilná osoba naopak oběť trestá tím, že s ní vůbec nemluví. Přenáší tak na ni i odpovědnost za předchozí násilné chování. (Co je domácí násilí, *n.d.*)
- **Fáze klidu** – Po určitou dobu k násilí nedochází a vztah se začíná navracet do běžného stavu, kdy se i agresor zapojuje do chodu domácnosti. Vztah vypadá opět

stabilně a oběť proto věří, že došlo ke změně. Tato fáze ale není nekonečná a postupem času se agresorova podrážděnost znovu zvyšuje a cyklus se začíná opakovat. (Co je domácí násilí, *n.d.*)

Jak uvádí Čírtková (2020), pro odborníky v sociální práci je důležité tento model znát, protože pomáhá pochopit psychické nastavení obětí a důvody jejich setrvávání v nebezpečném vztahu.

1.1.5 Důsledky domácího násilí

Vliv domácího násilí se bezpochyby dříve či později na oběti projeví. Jeho důsledky dělíme na fyzické, kdy se jedná o fyzická poranění, a psychické, které ovlivňují mentální zdraví oběti. (Všetičková et al., 2017)

Je potřeba dodat, že odborná literatura se zaměřuje na dopady domácího násilí na ženské oběti, zatímco mužské příliš nezmiňuje (Všetičková et al., 2017).

Fyzické důsledky

Fyzická poranění lze rozdělit podle jejich závažnosti na 3 kategorie. **Zranění, při nichž oběť nevyhledává zdravotní péči**, která zahrnují například drobné ranky, modřiny nebo škrábance – mohou způsobit bolest a nepohodlí, ale nepředstavují akutní ohrožení zdraví. (Všetičková et al., 2017)

Lehká zranění, která sice nestaví oběť stavu do ohrožení života, ale vznikají v důsledku fyzického napadení, například při úderech, kopání či bití (Všetičková et al., 2017). Patří sem krvácející rány, podvrtnutí, zlomeniny, vyražené zuby, popáleniny, potrat, protržení ušního bubínku (Český svaz žen, 2016) – tedy typy poranění, která již často vyžadují lékařské ošetření (Všetičková et al., 2017).

Mezi nejzávažnější, tedy **těžká zranění** pak patří ta, která vznikají v důsledku dušení, škrcení nebo útoku zbraní, například nožem. Sem spadají zejména otřesy mozku a jiná poranění hlavy, vnitřní zranění ohrožující život. (Všetičková et al., 2017)

Jak uvádí Český svaz žen (2016), oběti mnohdy fyzická zranění nenahlašují jako důsledek domácího násilí ze strachu z agresorovy reakce a možného zhoršení situace.

Psychické důsledky

Domácí násilí má také zásadní dopad na psychické zdraví oběti. Mezi nejčastější psychické obtíže patří deprese, úzkostné poruchy, zažívací potíže, posttraumatická stresová porucha a zvýšené riziko sebevražedného chování. (Všetičková et al., 2017) Vyskytují se i problémy se spánkem, sklony k vybudování závislosti nebo poruchy příjmu potravy (ROSA – Centrum pro ženy, z.s., 2016).

U ženských obětí vystavených domácímu násilí jsou pozorovány i různé psychosomatické obtíže. Mezi ně patří například migrény, úzkostné stavy, bolesti žaludku a pánve, nepravidelné krvácení, astma, vysoký krevní tlak, zvracení či úbytek na váze. Jako důsledek dlouhodobého stresu se objevují i závažná onemocnění, včetně některých typů rakoviny, například rakoviny prsu nebo dělohy. (Český svaz žen, 2016)

1.1.6 Syndrom týrané osoby

V důsledku opakující se a dlouhotrvající nátury domácího násilí, která je zcela mimo rámec obvyklých lidských zkušeností, dochází v mnoha případech u obětí k rozvoji tzv. **syndromu týrané osoby** (*battered person syndrom*), jinak také **syndromu týraného partnera** (*battered partner syndrom*) (Ševčík & Špatenková, 2011). Ševčík a Špatenková (2011, s. 42) ho definují jako „soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, jež vedou ke snížené schopnosti daného jedince efektivně reagovat na prožívané násilí“. Nejedná se však o přesný diagnostický termín, nýbrž o uznaní skutečnosti, že prožité násilí nebo týrání se výrazně podepsalo na psychickém stavu oběti, což mělo vliv na její schopnost fungovat i podávat výkon (Čírtková, 2008).

Vznik syndromu týrané osoby

Dle Čírtkové (2008) syndrom týrané osoby nevzniká automaticky u všech obětí domácího násilí. Jeho rozvoj ovlivňuje několik faktorů, mezi které patří **povaha** a **vzorce násilného chování**, **osobnostní rysy oběti před traumatickou událostí** a také **nevhodná reakce okolí na její situaci**, jako je například bagatelizace problému nebo neúčinná pomoc. Objevuje se především u jedinců, kteří procházejí opakovanými cykly domácího násilí, přičemž k jeho vzniku obvykle dochází po minimálně dvou opakováních. Tento syndrom se nejčastěji vyvíjí v důsledku dlouhodobého a chronického násilí, zejména pak s formou označovanou jako intimní či partnerský terorismus.

Symptomy syndromu týrané osoby

Syndrom týrané osoby nemá přesně definovaný jednotný seznam symptomů, kterými by se oběť vyznačovala, protože projevy se mezi oběťmi domácího násilí liší. Přesto existují určité psychické oblasti, ve kterých se důsledky traumatizace běžně projevují. Existují tak různé příznaky, které se mohou u jednotlivých obětí kombinovat. (Čírtková, 2008)

Typickým rysem je přítomnost **příznaků posttraumatické stresové poruchy**, jako je ztráta životních perspektiv, emoční otupělost, snížená reaktivita, omezený zájem o okolní dění či neschopnost vyjádřit vztek. Týrané osoby také často vykazují silnou tendenci vyhýbat se konfliktům a projevují až extrémní loajalitu či laskavost vůči pachateli. (Pivoňková, 2013)

Důležitou složkou syndromu je tzv. **naučená bezmocnost**, která se projevuje výrazným poklesem sebevědomí, ztrátou sebehodnoty a celkovou nerozhodností. Oběti v tomto stavu postupně přestávají věřit, že mají možnost situaci ovlivnit, a začínají přijímat násilí jako normální součást svého života. (Pivoňková, 2013)

Dalším častým znakem je **sebezničující způsob uvažování**, kdy oběť popírá vinu agresora, bagatelizuje následky násilí, případně zcela popírá, že by se nějaké násilí odehrávalo. V některých případech může oběť dokonce odmítat nabídky pomoci či záchrany, protože se cítí bezmocně nebo ztraceně. (Pivoňková, 2013)

Zvláštní pozornost si zaslouží i fenomén tzv. hypervigilance, tedy **nadměrné ostražitosti**. Oběť se v důsledku dlouhodobého ohrožení stává extrémně citlivou na jakékoli náznaky nebezpečí a často reaguje přehnaně i na běžné podněty. Tato přehnaná bdělost je obranným mechanismem, který má za cíl předejít další eskalaci násilí. (Cherry, 2023)

1.2 Genderová perspektiva v domácím násilí

Gender, stejně jako genderové role a stereotypy, ovlivňují projevy i prožívání domácího násilí. Tato kapitola se tedy zaměřuje na rozdíly ve vnímání a zkušenostech s domácím násilí u žen a mužů.

1.2.1 Co je gender

Slovo gender je převzato z anglického jazyka, pro které běžně český překlad nepoužíváme (Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2025). Úřad Vlády ČR (2021, s. 4) ho definuje jako „sociálně a kulturně podmíněné a konstruované rozdíly mezi ženami a muži, které jsou historicky a místně proměnlivé“. Označuje tedy soubor společensky formovaných představ o rolích, chování a očekáváních spojených s muži a ženami. Zahrnuje tak nejen kulturní normy týkající se emocí a sociálních interakcí, ale může obnášet i vnímání sexuální orientace. (Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2025)

Gender není vrozený, ale vytváří se v interakci s okolím. Zahrnuje to, jak se lidé identifikují, jakou roli ve společnosti zastávají a jak jsou ostatními vnímáni na základě svého vnějšího projevu, například oblečení, způsobu mluvy nebo chování. Genderová identita pak popisuje vnitřní přesvědčení člověka o tom, k jakému genderu náleží – a nemusí se vždy shodovat s biologickým pohlavím. (Ministerstvo zdravotnictví ČR & (Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2025)

V současné době se pojem gender chápe jako spektrum, nikoli jako pouhé rozdělení na dvě kategorie – muž a žena. Existují různé genderové identity, které překračují binární rámec. To má zásadní význam nejen pro oblast zdravotnictví, ale i pro sociální práci, kde je třeba respektovat individuální identitu každého člověka a přistupovat k ní citlivě a bez předsudků. (Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2025)

1.2.2 Genderové role a stereotypy

Nelze popřít, že mezi ženami a muži existují určité rozdíly. Otázkou však zůstává, do jaké míry jsou tyto odlišnosti skutečně podložené realitou, a nakolik naopak vycházejí z našich představ a očekávání, které formují hluboce zakořeněné genderové stereotypy. (Ellemers, 2018)

Genderová role zahrnuje nejen představy o tom, jací muži a ženy skutečně jsou, ale zároveň i sdílená přesvědčení o tom, jací by být měli. Zároveň se jedná o způsob, jakým jedinec prezentuje svou vnější genderovou identitu, tedy ne pouze to, jak se cítí, ale i jak by byl rád vnímán okolím. (Janošová, 2008)

Veškeré role jsou spojeny se společenskými očekáváními a tlakem na jejich dodržování. Každá země je jinak tolerantní a otevřená k osobám vymykajícím se těmto rolím, všude však v určité míře přetrvávají předsudky a negativní postoje vůči těm, kteří se neztotožňují s tradičním vnímáním genderových rolí. Důsledkem mohou být různé formy sociálního vyloučení, jako je přehlížení, odsuzování veřejností nebo komplikace na pracovním trhu. (Janošová, 2008)

Genderové stereotypy podobně jako genderové role prezentují zkreslené představy o vlastnostech, postojích a společenských rolích žen a mužů v rodině, zaměstnání i širší společnosti. Generalizace těchto charakteristik často způsobuje znevýhodnění jedinců, kteří se od zažitých stereotypů odchylují. Může tomu být například u mužů, kteří projevují zájem o aktivity tradičně spojované s ženami. (Úřad vlády ČR, 2021)

V rámci sociální práce je nezbytné zohlednit genderovou dimenzi, protože zkušenosti obětí a jejich potřeby mohou být výrazně ovlivněny genderovými stereotypy a očekáváními. Například ženy mohou čelit bagatelizaci jejich zkušeností s násilím, zatímco muži mohou mít obtíže s přiznáním role oběti kvůli společenským normám o mužské síle a odolnosti. (Úřad vlády ČR, 2021)

1.2.3 Žena jako oběť domácího násilí

Obětí domácího násilí se v drtivé většině případů stává žena, zatímco pachatelem je její současný nebo ex partner. Dle výsledků Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA) z roku 2014, jejíž rozsáhlý průzkum se věnoval problematice násilí páchaného na ženách v rámci Evropské unie, se 32 % žen v České republice setkalo s fyzickou či sexuální formou domácího násilí. (Český svaz žen, 2016)

Zvýšené riziko násilí se týká žen, které byly týrány již v dětství, případně žen, které se velmi brzy provdaly nebo otěhotněly ještě před svatbou. Ohrožené jsou rovněž ženy pocházející z rozvrácených rodin, kde mohly být svědkyněmi násilí nebo zažívaly jiné formy narušení vztahů. Rizikovým faktorem je také charakter partnera. Vysoké ohrožení hrozí ženám žijícím s partnerem, který je promiskuitní, preferuje neobvyklé nebo extrémní sexuální praktiky, nebo je závislý na alkoholu, drogách či hazardních hrách. Tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost výskytu násilí i jeho eskalace. (Ševčík & Špatenková, 2011)

Čírtková (2020) upozorňuje, že ženy jako oběti domácího násilí často čelí nejen fyzickému, ale i psychickému, ekonomickému a sociálnímu nátlaku. Tento komplexní útok na jejich osobnost může vést k hlubokému narušení sebevědomí a schopnosti činit samostatná rozhodnutí. Sociální pracovníci by měli být schopni rozpoznat tyto méně viditelné formy násilí a poskytnout ženám adekvátní podporu, která zahrnuje nejen krizovou intervenci, ale i dlouhodobou pomoc zaměřenou na obnovení jejich autonomie a sebedůvěry.

Dle Ševčíka a Špatenkové (2011) můžeme najít některé typické charakteristiky týrané ženy. Nejčastějšími znaky jsou již zmíněné nízké sebevědomí a přesvědčení, že si násilí nějakým způsobem samy zasloužily, a to i přesto, že na první pohled mohou působit oběti sebevědomě. Kvůli manipulaci ze strany agresora si mohou začít idealizovat svého partnera, ačkoli právě ten jim ubližuje. Mezi další časté rysy žen vystavených domácímu násilí je řazena:

- ekonomická závislost na partnerovi,
- sklony k submisivitě a poslušnosti,
- omezení sociálních kontaktů,
- pocity viny, bezmoci a strachu,
- obavy ze samostatného rozhodování,
- tendence omlouvat partnerovo chování.

Ačkoli je dnes povědomí o domácím násilí rozšířenější a díky legislativním úpravám i profesionálnějšímu přístupu odborníků se zlepšuje ochrana obětí, rozhodnutí opustit násilný vztah zůstává pro ženy mimořádně obtížné. Čelí totiž mnoha překážkám – právním, finančním, psychologickým i sociálním. Odchod z násilného vztahu neznamená jen fyzické opuštění partnera, ale také ztrátu domova, finanční stability a mnohdy i sociálních vazeb. Situaci dále komplikují společné závazky jako jsou hypotéky, půjčky nebo sdílené pracovní prostředí. Další demotivující faktor k odchodu pro ženy představuje i obava z reakce okolí, zejména pokud jejich blízcí o násilí nevědí. Násilní partneři navíc často využívají citové manipulace a vyhrožování, aby ženy ve vztahu udrželi. Navíc se ženy často setkávají s nepochopením a stereotypními názory, které jim podsouvají pocit viny za situaci, ve které se nacházejí. (Ševčík & Špatenková, 2011)

1.2.4 Muž jako oběť domácího násilí

Muži se stávají oběťmi násilí častěji, než by se mohlo předpokládat. Přestože bývají fyzicky silnější než ženy, neznamená to, že jsou vůči násilí imunní. Tento problém se může týkat mužů napříč všemi věkovými skupinami, kulturami i sociálními vrstvami. (Robinson & Segal, 2024) Navíc se muži stejně jako ženy mohou stát oběťmi domácího násilí v různých rolích, ať už jako sourozenci, rodiče, senioři, děti nebo partneři – bez ohledu na to, zda se jedná o vztah heterosexuální či homosexuální (Český svaz žen, 2016).

Jak uvádí Ševčík & Špatenková (2011), rizikovými faktory mohou být psychické obtíže, jako je deprese, závislost nebo výrazná pasivita, ale i osobnostní rysy, které okolí vnímá jako „hodnost“ či „submisivitu“. Tyto charakteristiky mohou přispívat k tomu, že sociální prostředí násilí vůči mužům přehlíží nebo zlehčuje. Dalšími spouštěči mohou být náročné životní situace, jako je ztráta zaměstnání, finanční problémy nebo zadluženost – tedy faktory, které přesahují běžné adaptační schopnosti jednotlivce.

Někteří muži navíc mohou vnímat použití obrany proti násilné partnerce jako morálně nepřijatelné. Může se v nich ozývat vnitřní přesvědčení, že žena je „matkou jejich dětí“ nebo že „ženy se nebijí“, a to i za cenu vlastního ohrožení. Tento etický rozpor bývá dalším důvodem, proč muži o násilí mlčí, nepovažují se za oběti a často ani nevyhledávají pomoc. (Ševčík & Špatenková, 2011)

Po dlouhou dobu se této problematice nevěnovala dostatečná pozornost a zůstávala na okraji zájmu odborné i veřejné diskuse (Český svaz žen, 2016). V posledních letech se však problematika domácího násilí na mužích dostává konečně do většího povědomí odborné i laické veřejnosti. Tento trend je podpořen rostoucím množstvím výzkumů a statistik, které se zaměřují na tuto často přehlíženou skupinu obětí. (Ševčík & Špatenková, 2011)

Domácí násilí na mužích může mít různé specifické podoby, mezi které patří převážně **emocionální násilí**, **fyzické útoky**, **využívání dětí ve svůj prospěch**, **hrozby** a **zastrašování** (Ševčík & Špatenková, 2011). Mezi konkrétní podoby násilí, kterým jsou muži vystaveni, patří například kopání, údery, bití, házení věcmi po oběti, nebo jejich ničení, ponižování před známými nebo na sociálních sítích, výhružky, že v případě rozdělení páru se nebudou moci vídat se svými dětmi, navádění dětí proti partnerovi, kontrola, za co utrácejí peníze, nebo kam chodí, s kým se setkávají, obviňování z nevěry,

přehnaná žárlivost ze strany partnerky/partnera, očerňování před okolím. Pokud je agresorem žena, tak se může k fyzickým útokům uchýlit například ve chvíli, kdy muž spí, nebo kdy bude útok nejméně čekat, aby tím vyvážila silový nepoměr. Ze stejného důvodu může použít i nějakou zbraň, nebo se zaměřit na děti či domácí mazlíčky. (Robinson & Segal, 2024) Typickým znakem je také vyhrožování, že pokud muž vyhledá pomoc nebo násilí ohlásí, obrátí situaci proti němu a obviní jej jako viníka (Český svaz žen, 2016).

Podle Českého svazu žen (2016) se muži často obtížně vyrovnávají s násilím ze strany své partnerky. Odborné studie uvádějí, že mezi časté psychické reakce mužských obětí patří emocionální strádání, nízké sebevědomí, strach z agresivního chování partnerky, stud a snaha situaci skrývat, sociální izolace, obavy o děti či přijetí role slabšího jedince. Ačkoliv mohou mít fyzickou převahu, často je oslabuje emocionální závislost na partnerce.

Stejně jako ženy si i muži vytvářejí různé strategie, jak s násilím ze strany partnerky naložit. Muži se méně často uchylují k radikálním krokům, jako je ukončení vztahu či vyhledání pomoci. (Český svaz žen, 2016) K tomu přispívá i společenské stigma, které muže odrazuje od hledání pomoci, protože přiznání role oběti je v rozporu s tradičními představami o mužské roli. Další důvody pak mohou být podobné jako u žen, například obavy ze ztráty bydlení a finanční nejistota. U mužů se navíc často objevuje strach z nuceného odloučení od dětí. Často také doufají, že se partnerka změní, nebo cítí povinnost setrvat ve vztahu. Bariérou v řešení násilí je i společenský stereotyp, podle něhož by měl muž situaci zvládnout sám. Z těchto důvodů muži zůstávají ve vztazích, které jim ubližují, a jen výjimečně vyhledají pomoc. (Ševčík & Špatenková, 2011) Nejčastější strategií pro zvládání domácího násilí u mužských obětí proto bývá tzv. normalizace, kdy se násilí přizpůsobí, ospravedlňují ho nebo jeho závažnost zlehčují (Český svaz žen, 2016).

1.3 Sociální práce s oběťmi domácího násilí

Osoby ohrožené nebo přímo prožívající domácí násilí se nachází v nesmírně složité situaci, se kterou si často nevědí rady. Z toho důvodu může sociální pracovník sehrát klíčovou úlohu při jejím řešení. To bude i obsahem této kapitoly.

1.3.1 Role sociálního pracovníka při práci s oběťmi domácího násilí

Sociální pracovník představuje v kontextu domácího násilí jednu z klíčových profesních rolí, jelikož je často jedním z prvních odborníků, s nimiž oběť navazuje kontakt. Podle Matouška, Kodymové & Koláčkové (2010) je zásadní, aby sociální pracovník při práci s obětí domácího násilí zajistil především bezpečnost klienta, a to jak fyzickou, tak psychickou. Práce s obětí je charakteristická důrazem na důvěru, respekt k jejím rozhodnutím a porozumění specifikům traumatických zkušeností.

Matoušek et al. (2010) zdůrazňují, že oběť domácího násilí často potřebuje nejen okamžitou ochranu, ale také dlouhodobou podporu, která zahrnuje pomoc při obnovování jejího vnitřního světa a sebedůvěry. Sociální pracovník zde vystupuje jako průvodce, který oběť informuje o možnostech pomoci, poskytuje jí emoční oporu a pomáhá jí zorientovat se v systému služeb. Velký význam má i pomoc při orientaci v právních otázkách, zejména pokud jde o kontakt s policií, soudy nebo při zajištění azylového ubytování.

Zkušenosti z poradenské praxe ukazují, že pro účinnou práci s oběťmi násilí je důležitý trauma-informovaný přístup. Wilson, Fauci a Goodman (2015) upozorňují, že sociální pracovník by měl rozumět tomu, jak trauma ovlivňuje chování a prožívání obětí, a přizpůsobit tomu styl komunikace i formy intervence. Také podle Knight (2015) je klíčové vyhnout se znovutraumatizaci klienta a aktivně vytvářet prostředí bezpečí.

Vedle individuální podpory má sociální pracovník také významnou roli při propojení klientky s dalšími službami. Matoušek et al. (2010) uvádí, že účinná pomoc vyžaduje mezioborovou spolupráci, zejména s policií, zdravotnickými zařízeními a azylovými domy. V tomto směru je důležitá i schopnost sociálního pracovníka zprostředkovat klientce informace o možnostech právní obrany a pomoci při tvorbě bezpečnostního plánu, včetně krizového odchodu z domácnosti.

Zároveň je důležité podporovat samostatnost oběti a schopnost rozhodování, a to bez jakéhokoliv nátlaku na „správné“ řešení – sociální pracovník nemá hodnotit rozhodnutí oběti, ale poskytnout jí oporu při každém kroku její cesty (Wilson et al., 2015).

Důležitým prvkem intervence je také prevence, která zahrnuje osvětu, vzdělávání a práci se společenskými postoji. Jak upozorňuje Touro University Worldwide (2023), sociální

pracovníci mohou působit preventivně prostřednictvím komunitní práce a vzdělávacích aktivit, čímž přispívají k citlivějšímu vnímání domácího násilí veřejností.

1.3.2 Právní rámec a dostupné služby pro oběti

Zásadním krokem k legislativní ochraně obětí domácího násilí v České republice bylo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon zavedl právní institut **vykázání násilné osoby** a vytvořil základ pro koordinovanou spolupráci Policie ČR, soudů a intervenčních center. (Ministerstvo vnitra ČR, n.d.)

Podle § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je policista oprávněn rozhodnout o vykázání osoby ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů, pokud existuje důvodné nebezpečí, že se dopustí domácího násilí. V případě, že společné obydlí obývá nezletilé dítě, považuje se za ohroženou osobu i toto dítě.

Dále pak podle § 47 odst. 3 téhož zákona je policista povinen do 24 hodin od provedení vykázání zaslat kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu příslušnému k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, kopie úředního záznamu je ve stejné lhůtě zasílána také příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Oběti domácího násilí mají v České republice nárok na sociální pomoc podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Podle § 3 odst. 1 je účelem sociálních služeb „pomoci osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“, přičemž důraz je kladen na zachování lidské důstojnosti a individuální přístup.

Pro osoby ohrožené domácím násilím jsou relevantní zejména následující druhy služeb:

- **Odborné sociální poradenství (§ 37)** – zahrnuje pomoc při uplatňování práv a při orientaci v krizové situaci.
- **Azylové domy (§ 57)** – poskytují přechodné ubytování a pomoc s řešením sociální situace.
- **Krizová pomoc (§ 60)** – nabízí okamžitou intervenci včetně ubytování, stravy a základní pomoci.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí tyto služby zabezpečují například intervenční centra, krizová centra a zařízení sociálních služeb v jednotlivých krajích, která jsou povinna poskytovat pomoc osobám v ohrožení života, zdraví nebo bezpečí (MPSV, n.d.).

1.3.3 Komplexní přístup a multidisciplinární spolupráce

Při práci s oběťmi domácího násilí je zásadní uplatnění komplexního přístupu, který reflektuje nejen situaci oběti samotné, ale také širší kontext jejího života. Matoušek et al. (2010) upozorňují, že účinná pomoc vyžaduje spolupráci různých odborníků – sociálních pracovníků, psychologů, právníků, policie a dalších institucí. Tato spolupráce umožňuje oběti poskytnout nejen akutní pomoc, ale také dlouhodobou podporu v procesu zotavení a stabilizace.

Důležitou roli hraje koordinovaná činnost tzv. intervenčních týmů. Je třeba, aby sociální pracovníci jednali koordinovaně s ostatními složkami pomoci, zejména s policií a neziskovými organizacemi. Jen tak lze zajistit dobrou návaznost péče a ochranu oběti. (Matoušek et al., 2010)

Multidisciplinární přístup je založen na vzájemném respektu profesí a sdílení informací v zájmu klienta, při současném zachování mlčenlivosti a etických pravidel. Výzkumy ukazují, že dobře nastavená mezioborová spolupráce zvyšuje efektivitu zásahu, snižuje riziko opakování násilí a podporuje bezpečnost ohrožených osob. (Olsson, Larsson, & Susanne, 2023)

1.4 Genderové rozdíly v přístupu sociální práce

Muži a ženy mohou v souvislosti s domácím násilím potřebovat odlišnou pomoc. Sociální práce se proto snaží přistupovat ke každému podle jeho konkrétní situace. Tato část se věnuje tomu, jak se liší podpora poskytovaná ženám a mužům.

1.4.1 Sociální práce s ženami jako oběťmi domácího násilí

Domácí násilí je závažný společenský problém, který se nejčastěji dotýká žen. Sociální pracovníci hrají klíčovou roli v poskytování podpory těmto obětem prostřednictvím krizové intervence, poradenství a zajištění bezpečí. Jejich přístup by měl být citlivý a respektující individuální potřeby každé klientky. (Matoušek et al., 2010)

Výzkum Witt a Diaz (2018) ukazuje, že sociální pracovníci si uvědomují výzvy, kterým čelí ženy zažívající domácí násilí, zejména v souvislosti s rodičovstvím. Zároveň však poukazuje na potřebu dalšího vzdělávání a podpory pro sociální pracovníky, aby mohli efektivně reagovat na potřeby obětí.

Specifické standardy kvality služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí navržené ROSA centrem (2021) doporučují, aby intervence byly vedeny důrazem na bezpečí, právo na informované rozhodování a prevenci sekundární viktimizace. To je v souladu s principy posilování klientek (empowerment) v sociální práci (Matoušek et al., 2010).

Studie Lázničkové a Plaché (2016) zdůrazňuje význam empatického přístupu a důvěry mezi obětí a pomáhajícím profesionálem. Ženy, které zažily domácí násilí, oceňují, když jsou jejich zkušenosti brány vážně a když mají možnost aktivně se podílet na rozhodování o svém životě.

Ulehlová (2010) upozorňuje na význam intervenčních center, která slouží jako koordinační a podpůrné místo pro oběti násilí. Tato centra nejen poskytují sociální poradenství, ale také propojují oběti s dalšími službami, čímž posilují jejich bezpečí a možnosti změny.

V kontextu sociální práce je důležité nejen identifikovat přímé projevy násilí, ale také rozpoznat širší životní okolnosti, které mohou ovlivňovat schopnost ženy násilí čelit nebo hledat pomoc. Individuální přístup, respekt a důraz na bezpečí patří mezi klíčové zásady při práci s těmito klientkami. (Ševčík & Špatenková, 2011)

1.4.2 Sociální práce s muži jako oběťmi domácího násilí

Domácí násilí na mužích zůstává často přehlíženou a podceňovanou skutečností, což se odráží i v oblasti sociální práce. Tradiční genderové stereotypy, které prezentují muže jako silné a odolné, mohou vést k tomu, že muži se svou obětí situaci často neidentifikují nebo ji nechtějí přiznat, a zároveň narážejí na nedůvěru ze strany okolí i odborníků. (Respect, 2019) V důsledku toho bývá jejich přístup k podpoře a adekvátním službám omezený (Brozowski & Stasiewicz, 2023).

Pro sociální práci s mužskými oběťmi je proto zásadní budovat důvěru a nabízet prostředí, které je bezpečné, nehodnotící a přístupné. Muži často čelí specifickým bariérám – od obavy ze zpochybnění jejich zkušenosti až po pocity studu a selhání. Sociální pracovníci by měli být schopni tyto bariéry rozpoznat a pracovat s nimi citlivě a kompetentně. (Respect, 2019; Hines et al., 2022)

Služby určené mužským obětem by měly být přizpůsobené jejich potřebám a nemusí tak být přímým přenosem služeb vytvořených primárně pro ženy. Jak uvádějí Hines, Douglas a Berger (2022), muži například upřednostňují praktickou, řešením orientovanou pomoc, možnost anonymity a necítí se vždy komfortně v klasických podpůrných skupinách.

V oblasti sociální práce zároveň panuje nedostatek odborného vzdělání zaměřeného na práci s mužskými oběťmi. Studie Humphreys a Thiara (2023) upozorňuje, že i v případech, kdy je domácí násilí rozpoznáno, nebývá mužům systematicky nabídnuta pomoc – často i z důvodu nedostatku standardizovaných nástrojů a metod, které by umožňovaly relevantní a citlivé zachycení jejich situace.

Aby sociální práce s mužskými oběťmi mohla být skutečně efektivní, je nezbytné překonávat předsudky, zvyšovat informovanost odborné veřejnosti a rozšiřovat dostupnost služeb, které jsou citlivé ke genderovým rozdílům, ale zároveň poskytují rovné příležitosti k ochraně a pomoci (Brozowski & Stasiewicz, 2023; Respect, 2019).

1.4.3 Problematika neviditelnosti mužských obětí a předsudky

Domácí násilí je ve světě často vnímáno převážně jako problém, který se týká pouze žen, což ovlivňuje podobu legislativy, výzkumů i služeb. Tento převládající obraz přispívá k tomu, že muži v roli obětí zůstávají do značné míry neviditelní – jejich zkušenosti jsou zpochybňovány, bagatelizovány nebo zcela přehlíženy. (Pease, 2010)

Podle Zprávy o mužích a násilí v České republice (Úřad vlády ČR, 2016) muži čelí nejen přímému násilí, ale i předsudkům, kdy je jejich role oběti zpochybňována. Z obavy před nedůvěrou, zesměšněním nebo stigmatizací často volí mlčení. To přispívá k nízké míře hlášení a nedostatečné reakci ze strany institucí.

Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 (Úřad vlády ČR, 2024) upozorňuje na potřebu rozšířit povědomí o domácím násilí páchaném na mužích a vytvořit prostředí,

které těmto obětem umožní vyhledat pomoc. Dokument také klade důraz na genderově citlivý přístup, který by měl být základem jak v oblasti prevence, tak poskytování pomoci.

1.4.4 Služby zaměřené na specifické potřeby klientů

Domácí násilí se může lišit v prožívání i potřebách podpory podle genderu, a proto je nezbytné, aby sociální služby tyto rozdíly reflektovaly. Ženy jsou častěji vystaveny opakovanému fyzickému a sexuálnímu násilí, jehož následky zasahují jejich fyzické zdraví, psychiku i ekonomickou stabilitu. (WHO, 2021) Zatímco muži čelí spíše problémům s neviditelností a stigmatizací (Úřad vlády ČR, 2016), ženy často potřebují komplexní podporu zahrnující bezpečí pro sebe i děti, právní pomoc a psychosociální stabilizaci (WHO, 2021).

Podle zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí (2025) je důležité, aby služby pro ženy zahrnovaly bezpečné a důvěrné prostředí, možnost volby mezi ženským a mužským personálem a komplexní podporu zahrnující právní, psychologickou a sociální pomoc. Specifické programy, jako jsou azylové domy pro ženy a jejich děti, krizová centra a specializované poradny, hrají klíčovou roli v poskytování této podpory.

Muži, kteří se stali oběťmi domácího násilí, často čelí odlišným překážkám, včetně společenských předsudků a nedostatku specializovaných služeb. Je nezbytné, aby služby pro muže zahrnovaly individuální poradenství, krizové intervence a programy zaměřené na obnovení sebevědomí a sociálních vazeb. Zpráva Úřadu vlády České republiky (2016) upozorňuje na potřebu rozšíření těchto služeb a na důležitost školení personálu v oblasti genderové citlivosti.

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda existují genderové rozdíly při práci s klienty jako oběťmi domácího násilí.

Dle mého názoru jsou genderové aspekty v pomoci obětem domácího násilí často opomíjeny, přestože mohou významně ovlivňovat nejen prožívání násilí, ale i způsob, jakým oběti vyhledávají pomoc a jak s nimi odborníci pracují. Jedná se tedy o velké téma, které si podle mě zaslouží pozornost. Z tohoto důvodu jsem se i rozhodla tomuto tématu věnovat.

2.2 Výzkumná otázka

Na základě stanoveného cíle byla vymezena výzkumná otázka:

Jaké rozdíly se mohou objevovat při práci s ženami a muži jako oběťmi domácího násilí?

3 Metodika

3.1 Metody a techniky výzkumu

Při zpracování teoretické části práce jsem vycházela z odborné literatury a relevantních online zdrojů věnujících se tématu domácího násilí z pohledu sociální práce, legislativního rámce i podpůrných služeb. Cílem bylo vytvořit komplexní přehled základních pojmů, aktuálních poznatků v kontextu, který slouží jako východisko pro praktickou část. K vypracování praktické části jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

Kvalitativní výzkum představuje přístup, který umožňuje proniknout do hloubky zkoumaných jevů a porozumět jejich významu z pohledu účastníků. Jak uvádí Hendl (2005), kvalitativní výzkum se zaměřuje na zkoumání jevů v jejich přirozeném prostředí a na pochopení toho, jak lidé těmto jevům dávají smysl.

Tento přístup se od kvantitativního výzkumu odlišuje tím, že nepracuje s čísly a měřením, ale s významy, postoji a zkušenostmi (Šeďová & Švaříček, 2014).

Výzkum byl realizován v souladu se zásadami kvalitativního přístupu. Zkoumaný jev – zkušenosti sociálních pracovnic s klienty-oběťmi domácího násilí – byl zkoumán v jeho přirozeném kontextu prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Cílem bylo porozumět tomu, jak účastníci výzkumu tuto problematiku vnímají a jaké významy svým zkušenostem přisuzují, čímž byl naplněn princip zkoumání významů z pohledu účastníků. (Hendl, 2005)

Výzkumný design byl flexibilní – struktura rozhovorů byla otevřená a umožňovala přirozený průběh konverzace, přičemž v průběhu sběru dat docházelo k drobným úpravám otázek na základě průběžných zjištění. Výběr respondentek probíhal záměrně s cílem oslovit pracovnice, které mají přímou zkušenost s tématem domácího násilí ve své praxi, čímž byl respektován princip účelového výběru. (Šeďová & Švaříček, 2014)

Součástí výzkumného procesu byla i reflexivita výzkumnice. Vzhledem k citlivosti tématu jsem dbala na empatický a eticky ohleduplný přístup. Před uskutečněním rozhovorů byly účastnice informovány o účelu výzkumu. Anonymita a důvěrnost

sdělených informací byla zajištěna po celou dobu zpracování i prezentace dat. (Hendl, 2005)

3.2 Polostrukturovaný rozhovor

Data byla získávána prostřednictvím kvalitativní výzkumné strategie, konkrétně formou polostrukturovaných rozhovorů. Pro rozhovory byl vytvořen předem připravený okruh hlavních otázek, který byl v průběhu konverzace dle potřeby doplňován o další upřesňující dotazy, podle přirozeného vývoje rozhovoru.

Respondenti byli vybíráni záměrným výběrem na základě jejich odborné zkušenosti s danou problematikou. Velikost výzkumného vzorku nebyla předem přesně určena. Postupovala jsem v souladu se zásadami kvalitativního výzkumu, tedy tak, že sběr dat pokračoval do chvíle, kdy začalo docházet k teoretickému saturaci tématu.

Polostrukturovaný rozhovor představuje metodu sběru dat, která vyvažuje strukturu a otevřenost. Výzkumník pracuje s předem připraveným souborem otázek, které pokrývají klíčová témata výzkumu, avšak jejich pořadí, formulace a doplnění se mohou během rozhovoru přizpůsobovat průběhu konverzace. Tato forma rozhovoru umožňuje hlubší porozumění perspektivám respondentů, a zároveň zajišťuje určitou míru srovnatelnosti mezi jednotlivými rozhovory. Díky své pružnosti je považována za vhodnou techniku zejména při zkoumání citlivých témat, jako je domácí násilí. (Švaříček & Šeďová, 2014)

Rozhovory byly zaznamenávány ve formě audio nahrávky na mobilní telefon, a to po ústní dohodě s každým z komunikačních partnerů. Před zahájením rozhovoru byli účastníci výzkumu informováni o účelu nahrávání, o způsobu zpracování dat a také o zajištění důvěrnosti. Všichni respondenti souhlasili se záznamem a tento souhlas byl získán předem.

V celé práci je důsledně dodržována anonymita – veškeré údaje, které by mohly vést k identifikaci komunikačních partnerů, byly záměrně vypuštěny. V textu se nevyskytují žádná jména, názvy organizací ani jiná konkrétní označení. Každý rozhovor byl uložen pod číselným označením, bez vazby na osobní údaje. Po provedení přepisu byly všechny nahrávky smazány.

3.3 Charakteristika výzkumného souboru

Komunikační partneři byli do výzkumu zařazeni na základě záměrného výběru, což je jedna z nejčastěji využívaných metod v kvalitativním výzkumu. Tato strategie spočívá ve vědomém a cíleném vyhledávání respondentů, kteří splňují předem stanovená kritéria důležitá pro výzkumný záměr. (Miovský, 2006)

Jak uvádí Miovský (2006), tento typ výběru umožňuje zahrnout do výzkumu osoby, které disponují konkrétní zkušeností nebo charakteristikami relevantními pro danou výzkumnou otázku.

Komunikačními partnery se mohli stát tedy pouze sociální pracovníci, kteří se věnují sociální práci s oběťmi domácího násilí.

3.4 Realizace výzkumu

V rámci realizace výzkumu byli osloveni sociální pracovníci, kteří mají zkušenosti s prací s oběťmi domácího násilí. Kontaktování proběhlo individuálně, prostřednictvím elektronické komunikace. Každému komunikačnímu partnerovi jsem předem vysvětlila účel výzkumu, název bakalářské práce a rámcově i témata, která budou v rozhovoru probírána.

Všichni účastníci byli zároveň obeznámeni s tím, že rozhovory budou zvukově nahrávány za účelem pozdější transkripce a analýzy. Bylo jim garantováno, že jejich účast je zcela dobrovolná a že mohou kdykoli odmítnout odpověď nebo rozhovor ukončit. Součástí úvodní domluvy bylo také ujištění o zachování plné anonymity a důvěrnosti sdělených informací. S těmito podmínkami respondenti souhlasili a výslovně odsouhlasili také pořízení zvukového záznamu.

Celkem byly uskutečněny čtyři polostrukturované rozhovory v kancelářích komunikačních partnerů, které proběhly v jarních měsících roku 2025. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala přibližně mezi 30 a 45 minutami.

3.5 Zpracování získaných dat

Data získaná pro bakalářskou práci byla analyzována pomocí otevřeného kódování.

Otevřené kódování je počáteční fází analýzy kvalitativních dat, při níž jsou data systematicky rozčleněna na menší významové jednotky, tzv. kódy. Tento proces je

charakteristický svou induktivní povahou, kdy kódy nejsou předem stanoveny, ale vznikají přímo při analýze dat. Cílem otevřeného kódování je identifikovat a pojmenovat klíčové myšlenky, vzorce a témata, které se v datech objevují, a tím umožnit hlubší porozumění zkoumanému jevu. (Grbich, 2022)

Během otevřeného kódování výzkumník pečlivě prochází textová data, identifikuje jednotlivé části, které nesou význam, a přiřazuje jim výstižné označení. Tento postup umožňuje odhalit skryté souvislosti a významy, které by mohly být při povrchní analýze přehlédnuty. Otevřené kódování tak představuje první krok směrem k tvorbě teoretických kategorií, které vycházejí přímo z dat a nejsou předem určeny výzkumníkem. (Grbich, 2022)

3.6 Etika výzkumu

Etické zásady hrají v kvalitativním výzkumu klíčovou roli, protože výzkumník pracuje s osobními zkušenostmi účastníků a často se může dotýkat citlivých témat. (Denzin & Lincoln, 2017) Proto i v tomto výzkumu byla etika zohledněna.

Komunikační partneři byli předem informováni o cíli výzkumu, tématech rozhovorů i způsobu zacházení s daty. Získání informovaného souhlasu je považováno za základní předpoklad etického výzkumu. Jak uvádějí Denzin a Lincoln (2017), účastníci výzkumu musí být o výzkumu plně informováni a dobrovolně souhlasit s účastí, s možností výzkum opustit bez jakýchkoli negativních důsledků. Všichni komunikační partneři byli rovněž seznámeni s tím, že budou rozhovory nahrávány, a výslovně s tímto záznamem souhlasili.

V souladu s požadavky na důvěrnost a anonymitu nebyly ve výzkumu uváděny žádné identifikační údaje, jako jsou jména, názvy organizací nebo jiné konkrétní informace. Záznamy rozhovorů byly označeny číselně a po přepisu záznamů byly všechny audionahrávky smazány. Jak zdůrazňuje Grbich (2022), u kvalitativních studií je nezbytné ochránit identitu účastníků výzkumu používáním pseudonymů nebo kódů a odstraněním identifikačních znaků ze získaných dat.

Etická reflexe výzkumníka se promítala i do samotného vedení rozhovorů. Zvláštní pozornost byla věnována vytvoření bezpečného prostoru, empatii a respektu k osobním

hranicím komunikačních partnerů. Tato citlivost je podle Denzina & Lincolna (2017) klíčová při práci s jakoukoli zranitelnou populací.

4 Výsledky

4.1 Charakteristika komunikačních partnerů

Výběr komunikačních partnerů byl proveden cíleně, na základě záměrného výběru. Do výzkumu byli zařazeni celkem čtyři komunikační partneři, kteří odpovídali stanoveným kritériím – jednalo se o sociální pracovníky organizací, kteří pracují s oběťmi domácího násilí bez ohledu na jejich gender.

4.2 Výsledky výzkumu

1. **Bariéry v přístupu k pomoci**

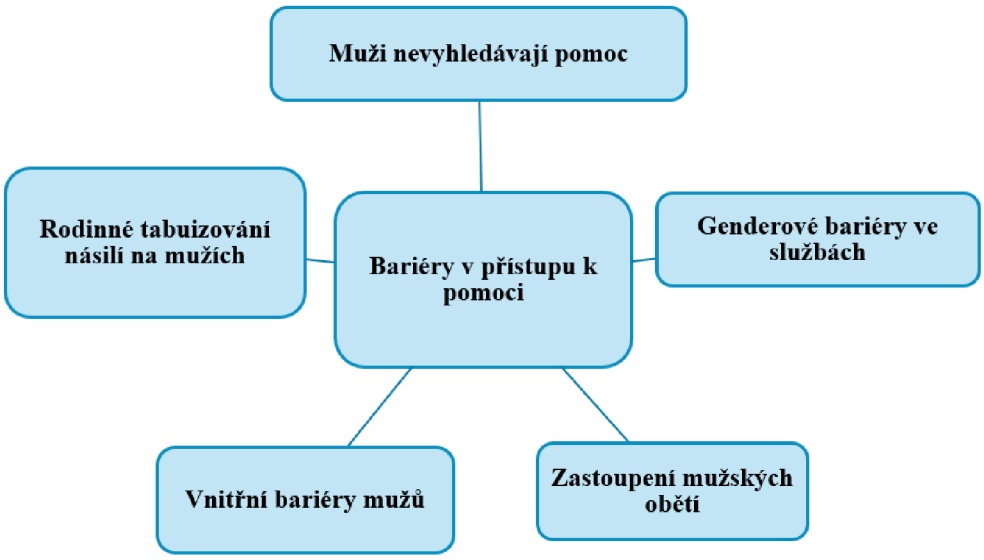

Obrázek 1: Bariéry v přístupu k pomoci Zdroj: Vlastní výzkum, 2025

V rozhovorech se objevovalo téma bariér, které brání mužským obětem domácího násilí ve vyhledání pomoci. Dle komunikačních partnerů tito klienti přichází velmi zřídka, mnohem méně než ženy.

Komunikační partneři se shodovali, že u mužů je velmi častý stud a neochota přiznat si roli oběti. Narážejí na stereotypní představu, že „muž se má umět bránit“, což ztěžuje jejich ochotu situaci pojmenovat a aktivně řešit.

KP1: *„Hmm... no, když se nad tím zamyslím, tak za tu dobu, co pracuju v XXX, jsem se osobně setkala jen... myslím, že se dvěma případy, kdy přišel muž řešit domácí násilí. A.... mám spíš dojem, že muži to v sobě hodně dusí. Že je tam... takový ten stud, možná i strach, že jim nikdo neuvěří. Takže odbornou pomoc většinou nevyhledají, nebo hodně pozdě. Většinou si to nechávají pro sebe.“*

KP2: *„V tom smyslu, že teda primárně ze zkušenosti z poradny musím říct, že nás navštěvuji jako ve většině případů ženy – ženy jako oběti domácího násilí. Ale samozřejmě za dobu tady mojí sedmiletý kariéry jsem se už s pár mužskými oběťmi taky setkala. A mám pocit, že ze strany těch mužů tam ještě pořád jako převládá spousta těch stigmat, což jsou vlastně ty zábrany, jo, ty překážky, díky kterým – nebo kvůli kterým – si oni často*

nepřiznají, že jsou obětí a málokdy taky vyhledají pomoc. Teď mě napadá že třeba jedno z těch stigmat může bejt určitě stud a takový ty předsudky a takové to „jak to, že já jsem obětí domácího násilí?“ a „jak to, že dokáže třeba být agresorem pro mě ta žena?“ – která je samozřejmě fyzicky třeba slabší, že jo, a tak dále.“

KP3: *„Ale, no, podle mě, chlapi i když už se stanou obětí, tak se za to mnohem víc stydí a nechcou to řešit úplně takhle přes nějakou sociální službu.“*

Dále se schází v názoru, že ač by jim mohla na pracovišti být poskytnuta pomoc, může muže odradit ženské jméno v názvu organizace.

KP4: *„Ale prostě mají to ženský jméno v tom názvu. A mně to přijde prostě úplně jako… že je to zbytečný, aby to tak bylo pojmenovaný a myslím si, že to tu mužskou oběť jako může prostě nějakým způsobem odradit.“*

Někteří komunikační partneři uvedli, že násilí na mužích je často tabuizované i uvnitř rodiny.

KP3: *„Ten jeden odešel k rodičům zpátky, a ty ho málem jako vykopli za ní zpátky, ať si nevymýšlí a prostě jde. Takže ten moc tu podporu v tý rodině neměl no. A ten druhej, že je to spíš takový jako tabu. A že se o tom nikdo moc s ním nechce v té rodině bavit.“*

KP4: *„A u těch kluků se to občas stane – jakože slyšela jsem to už od rodin víckrát, jako otázku ve stylu „jak to máme co nejdýl udržet jako schovaný?“*

2. Genderové rozdíly v projevech a potřebách

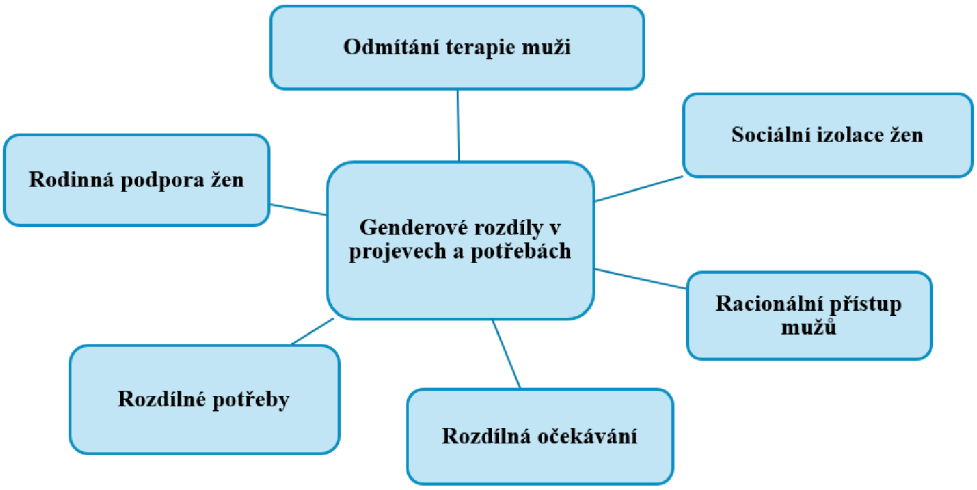

Obrázek 2: Genderové rozdíly v projevech a potřebách Zdroj: Vlastní výzkum, 2025

Nejčastěji zmiňovaný rozdíl byl, že muži se vyjadřují výrazně méně emočně než ženy. Zaznívalo, že muži popisují situaci spíš věcně, ženy se naopak nebojí mluvit i o emocích.

Komunikační partneři také vnímali, že muži častěji vyžadují konkrétní a praktická řešení.

KP1: *„Ženy většinou mluví víc o svých pocitech, popisují, co prožívaly. U mužů je to... stručnější, faktické. Někdy to působí, jako by se snažili si od toho udržet odstup. Možná proto, aby to vůbec zvládli říct.“*

KP2: *„Nemyslím si, že by byly zásadně jiné... ale u těch dvou mužů, o kterých jsem mluvila, jsem si všimla, že k tomu přistupovali hodně racionálně. V podstatě mluvili klidně, skoro žádné emoce... jako kdyby se od toho potřebovali trochu odstřihnout.“*

KP3: *„Že ženský prostě tak jakoby přijdou a úplně neví. Spíš chtějí poradit, co mají dělat, chtějí i spíš jako pomoct i z té psychické stránky, trošku podpořit a tak. A chlapi sem chodí spíš jenom do tý poradny, kde jsou ty právníci. A chcou prostě jasnou odpověď na jasnou otázku. Že oni jakoby ví, v jakém jsou průseru, ví, co mají dělat, jak se z toho dostat, ale potřebují takovou tu praktickou radu. Že prostě se jako neorientují ve všech zákonech. Takže ty si sem spíš chodí pro tyhle rady, kdežto ženský spíš pak ještě spolupracují s námi jako co jsme tu každý den. Že ještě jako navážou dál, že to většinou není na jeden kontakt, ale právě jsou opakovaný. A spíš i nějaká ta psychická podpora, než jako orientace v právu a tak.“*

KP4: *„Možná spíš, že ty muži jsou takoví, že si jdou víc pro to řešení. Jakože „jak já to mám teď vyřešit?“, „co s tím?“. A ty ženy se jako nebojí přiznat, že i jako emočně jim to nedělá dobře a tak.“*

Komunikační partneři se shodli, že u žen jako obětí domácího násilí se častěji objevuje sociální izolace.

KP3: *„No zase podle mě, když ty ženský jsou oběti, tak jsou víc jakoby izolovaný sociálně. Že když jsou chlapi ty pachatele, tak oni je fakt jako straní od těch jako rodin, blízkých, kamarádů… u nich největší problém je jakoby odejít od něj, když neví kam.“*

KP2: *„A ty ženy, co tady máme, tak naopak většinou v té rodině podporu najdou. Že se toho strašně bojí, a že s nima třeba dlouho nemluvily, že nejsou v kontaktu, že nemají tak jakoby dobrý vztahy, ale to byly narušený většinou tím partnerem. A většinou ty rodiče už je měli prokouklé nebo něco tušili.“*

U mužů se dle komunikačních partnerů projevuje odmítaní psychoterapie.

KP4: *„A třeba vlastně i když jim nabízíme ty terapie – to je asi rozdíl – že ta žena řekne, že tu terapii jako chce, že určitě jo. A ten muž ne. Ten muž si tu terapii teda spíš nevezme. Fakt si jde jenom pro to řešení v tu chvíli, a pak o tom moc ani nechce jako slyšet. Snad jediný, co jsem tu zažila, že proběhla terapie, právě byla ta vražda.“*

KP2: *„Myslím, že v tuhle chvíli máme tři terapeuty a ani jeden terapeut tam nemá muže. Ale když už ten chlap jako přijde, tak by to na tu terapii fakt jako bylo. Že jim to i nabízím prostě. Říkám „jo, tak vám taky můžem tu terapii dát, nemusíte chodit s manželkou, my máme prostě jako dva terapeuty, že jo, nebo 3, tak vás rozdělíme“. A pak mi terapeutka právě říkala, že ten pán řekl, že nechce, že to zvládne. Takže oni jsou takoví… že asi fakt, jak jim to ta společnost nastavuje, že to musejí zvládnout, že jsou ty chlapi…“*

3. **Specifika přístupu sociálních pracovníků**

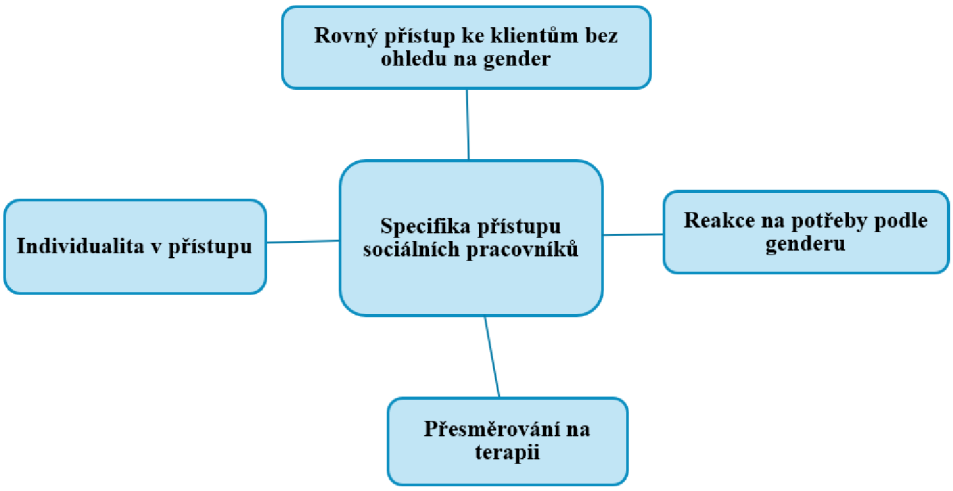

Obrázek 3: Specifika přístupu sociálních pracovníků Zdroj: Vlastní výzkum, 2025

Z rozhovorů vyplynulo, že přístup komunikačních partnerů ke klientům není přímo podmíněn pohlavím klienta, ale že gender klientů přirozeně ovlivňuje jejich chování, způsob komunikace i potřeby, na což sociální pracovníci přirozeně reagují skrze individuální přístup.

I přes drobné rozdíly v přístupu k ženám a mužům se komunikační partneři shodli na tom, že základním principem je rovnost a respekt vůči každému klientovi. Nejde o to, jestli je klient muž nebo žena, ale o to, co potřebuje.

KP1: *„No... já se vlastně snažím přistupovat ke každému stejně, ať už je to muž nebo žena. Poskytuji odborné sociální poradenství a vždycky to beru podle toho, co ten člověk zrovna potřebuje. Co je pro něj akutní, co ho nejvíc tíží. Takže technicky je ten přístup stejný... ale samozřejmě, každý případ je jiný. Ne kvůli pohlaví, spíš kvůli situaci, ve které se ten člověk nachází.“*

KP2: *„A samozřejmě tady jako hlavní zásadou naší práce je prostě ta individualita, kdy opravdu jako člověk vždycky musí tu situaci posoudit jako individuálně.“*

KP3: *„Ale myslím si, že bych rozdíly jako nedělala. Oběť je oběť.“*

KP4: *„Ale když už jako řeším něco s mužem nebo s ženou, tak s nima komunikuju fakt úplně jako stejně.“*

4. Zkušenosti s manipulací a falešnými výpověďmi

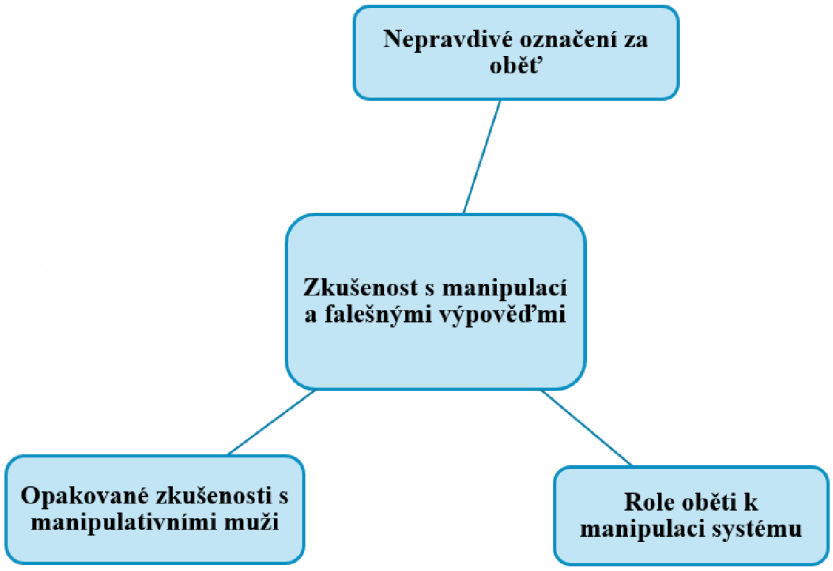

Obrázek 4: Zkušenost s manipulací Zdroj: Vlastní výzkum, 2025

Někteří komunikační partneři uvedli, že se setkali s případy mužů, kteří se snažili využít roli oběti pro vlastní záměr. Šlo o klienty, kteří byli sami agresory, ale vystupovali jako oběti.

KP1: *„A je pravda – u žen se nám to tu nikdy nestalo. Že by si některá vymyslela domácí násilí. Už jenom v tom je rozdíl, když jsme to tu s kolegyněma probíraly, že typ tohohle chlapa už tu párkrát měly.“*

KP3: *„No, ono pak jsme začali zjišťovat, že ty jeho výpovědi jsou lži. A když jsme se doptávali, tak on se tak jakoby různě vymlouvat. A pak do toho byla nějak zapojená i policie. No a pak jsme zjistili, že spíš jde o agresora, kterej asi zjistil, že jeho žena půjde na policii, takže tam chtěl bejt dřív než ona. A chtěl mít jako alibi, tak šel i k nám, jakožto oběť.“*

KP4: *„To se mi spíš stalo, že si myslel, že je oběť domácího násilí, ale vyšlo nám z toho, že jako není, že to je agresor.“*

5. Neviditelnost mužských obětí ve službách a společnosti

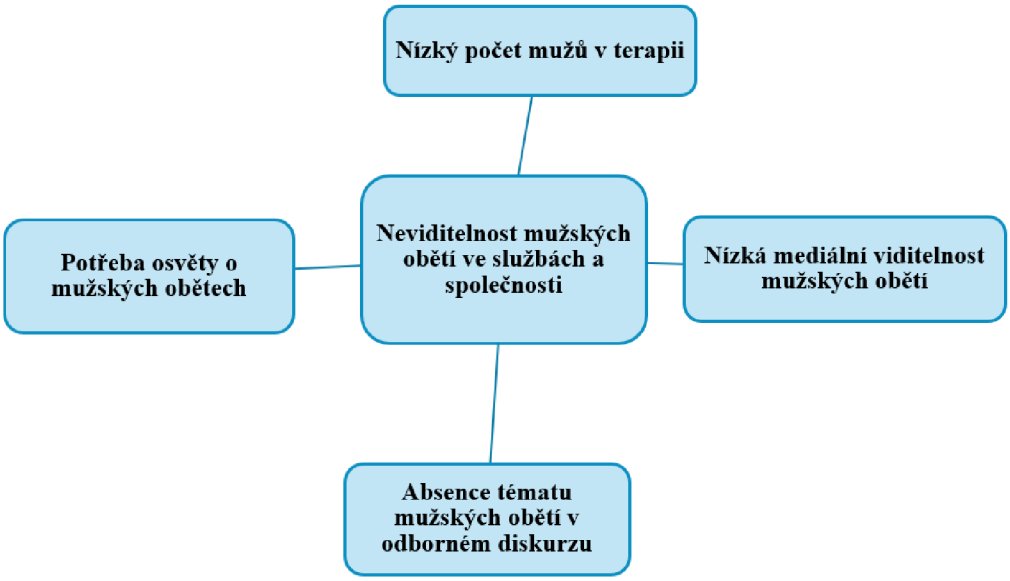

Obrázek 5: Neviditelnost mužských obětí Zdroj: Vlastní výzkum, 2025

Zaznívalo, že ve službách je mužských klientů výrazně méně. To může vést k tomu, že se muži necítí v těchto službách komfortně nebo si myslí, že tam „nepatří."

KP1: *„Nemyslím si, že by muž neměl možnost se obrátit na stejná místa jako žena. Ale otázka je, jestli o těch službách ví, nebo jestli má pocit, že jsou i pro něj... to už je jiná věc. Možná by pomohlo i víc kampaní nebo příběhů, které ukazují, že obětí může být i muž. Aby to nebylo tak stigmatizující."*

Média se podle komunikačních partnerů zaměřují téměř jenom na ženy-oběti, čímž utvrzují stereotyp, že žena = oběť. To přispívá k tomu, že se muži mohou bát mluvit o svých zkušenostech nebo je sami nepovažují za dostatečně závažné.

KP4: *„Ale prostě ani v médiích. Když se zaměříš na ty média, tak všude budeš číst znásilněná žena, jak ženu drželi ve sklepě. Všechno. A je to super, že se o tom mluví, ale určitě tam jsou i ty mužské oběti. A o těch už se jako nemluví. A neříkám hned to dát do médií, jo, já taky být znásilněný muž, tak taky nechci být v médiích. Ale spíš tak jako nějakou osvětu – prostě mluvit o tom."*

Komunikační partneři shodně uváděli, že společnosti chybí informovanost o tom, že domácí násilí se může týkat i mužů.

KP2: *„A pak pořád – jak já říkám – je důležitá osvěta. Opravdu jako edukovat tu společnost v rámci těch stigmat. A hodně o tom mluvit, otvírat ty diskuse, ty témata. A zkrátka dělat všechno pro to, aby se to dostalo opravdu k co nejvíc lidem. Jo, že i problém může být, ale dá se vždycky řešit, ať je to žena nebo muž.“*

KP4: *„Třeba i na těch konferencích. Já ani na konferencích to nějak moc neslýchám, že by se o těch mužskejch obětech nějak mluvilo. Přitom by stačilo jako tam začít, možná. Jenom nějaký konference, mluvit o tom. A hlavně teda to je asi otázka tý společnosti, aby se ty muži nějak víc podporovali v těch emocích. Že o tom mluvit můžou. Že ty emoce jako mají a že si je můžou prožívat. A ne že jako „ty nebudeš brečet, ty seš chlap, tak to snad zvládneš“, nebo „jo ona tě mlátí? No to tě nemlátí“. Takže já pak chápu, že se bojí přijít.“*

Z výpovědí tak vyplývá, že i když systém pomoci obětem funguje, je orientován především na ženy.

5 Diskuse

Tématem bakalářské práce jsou genderové rozdíly v sociální práci s oběťmi domácího násilí. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a popřípadě jaké existují genderové rozdíly při práci s muži a ženami jako oběťmi domácího násilí. K získání informací byl zvolen kvalitativní výzkumný přístup, a to prostřednictvím metody dotazování využívající techniku polostrukturovaného rozhovoru. Data získaná z rozhovorů byla analyzována pomocí otevřeného kódování. V průběhu rozhovorů s komunikačními partnery byly zjišťovány postoje, zkušenosti a reflexe týkající se práce s mužskými a ženskými oběťmi domácího násilí.

Ačkoli komunikační partneři mají více zkušeností s ženskými oběťmi domácího násilí, v rozhovorech se více rozvíjela témata týkající se mužských klientů. Důvodem může být právě výjimečnost těchto případů. Zatímco zkušenosti s ženami byly popisovány jako „běžná praxe“, situace mužských obětí vedla k větší potřebě o těchto situacích přemýšlet, hodnotit je a hledat v nich specifika. Tato disproporce neodráží zaměření výzkumu na mužské oběti, ale spíše přirozený vývoj rozhovorů směrem k tématům, která byla pro komunikační partnery méně obvyklá a podnětná k hlubší reflexi.

Rozhovory ukázaly, že sociální pracovníci ve své praxi vnímají rozdíly v potřebách mužských a ženských obětí, které se odrážejí ve způsobu navazování kontaktu, projevech emocí i očekáváních od pomoci.

Například KP4 uvádí: *„Ale oni asi nejdřív jako telefonují. Protože u těch mužů se mi hodně často stává, že mi řeknou, že primárně volali na tu naši linku. Na tu nonstop. A že ty je odkázali sem. Takže možná i ty muži, jak vyhledávají tu pomoc, tak možná ty jdou primárně přesně na ten web nebo po nějakých telefonních číslech.“*

KP2 zmínil: *„Více s náma řeší ženy v rámci domácího násilí a nějakých možností pomoci ty bytové otázky. Protože většinou prostě ženy, třeba ty, které odcházejí s dětma, že jo, tak tohleto jako řeší, bych řekla, častěji než ty muži.“*

Zatímco ženy častěji vyhledávají emocionální podporu a otevřeně sdílejí své prožitky, muži bývají ve vyjadřování zdrženlivější a přicházejí s konkrétními a věcnými požadavky, často spojenými s právními otázkami nebo praktickým řešením. Tyto zpozorované rozdíly odpovídají genderovým stereotypům zakořeněným ve společnosti, které předurčují muže k roli silného a racionálního, a ženy k roli citlivé a zranitelné

(Ellemers, 2018). Z výpovědí však vyplývá, že pracovní přístup není založen na těchto očekáváních, ale na individuální reflexi konkrétní situace klienta. Jak uvádí Knight (2015), citlivý přístup vyžaduje schopnost reagovat na projevy traumatu bez ohledu na pohlaví oběti. Tento přístup je v souladu s pojetím sociální práce jako profese, která má schopnost reagovat na rozmanitost cílových skupin (Matoušek et al, 2010).

Nerozlišování přístupu k oběti podle pohlaví zmiňuje i KP2: *„Asi mě nenapadá, že bychom k mužské oběti přistupovali jinak než kterékoli jiné oběti."*

Jedním z významných zjištění výzkumu je, že muži jako oběti domácího násilí bývají v rámci systému pomoci často znevýhodněni již na základě hluboce zakořeněných stereotypů. Ať už v rámci společnosti nebo jich samotných. Od mužů se běžně očekává síla a schopnost řešit problémy bez pomoci, což jim může bránit v tom, aby se s rolí oběti ztotožnili a aktivně vyhledali podporu.

Jak KP4 řekl: *„Ty muži – moc jim to přes tu pusu jako nejde. A že mi to i řekl, že jako má strašnej problém to pojmenovat tím slovem „oběť". Tak to je zajímavé, že to nechtějí jako takhle nálepkovat. S tím tam mají trošku problém, tak jim to člověk musí tak jako podat. Jakože to není nic špatného, že to takhle prostě je."*

KP3 také uvádí: *„Takže když už ty muži nás vyhledají, tak to schovávají primárně za to, že potřebuje pomoct někdo jiný. A pak když člověk se jich začne vyptávat: „jak vy spíte?", „jak vy jíte?", „jak jako fungujete?", tak z nich začne jakoby lézt, že vlastně jako taky nefungují a potřebují pomoct."*

Z toho vychází i zjištění, že mužské oběti se k vyhledání pomoci odhodlají až ve chvíli krize nebo dokonce až po ní.

Jak tvrdí i KP1: *„A…. mám spíš dojem, že muži to v sobě hodně dusí. Že je tam... takový ten stud, možná i strach, že jim nikdo neuvěří. Takže odbornou pomoc většinou nevyhledají, nebo hodně pozdě. Většinou si to nechávají pro sebe."*

V rozhovorech se ukázalo, že zkušenosti komunikačních partnerů s mužskými oběťmi domácího násilí jsou poměrně omezené. Většina uvedla, že se s těmito klienty setkávají jen výjimečně. Zmíněny byly například jednotlivé případy nebo kontakt s mužem, který se na službu obrátil, ale spolupráce nepokračovala. Zároveň bylo zmíněno, že mužských obětí je statisticky méně, což z části vysvětluje jejich nižší počet jako klientů v organizacích. V kontextu výpovědí se neobjevovala přímá kritika systému, ale spíše

povědomí toho, že služby některé služby nejsou na mužské klienty prvoplánově zacílené a že se o nich málo mluví.

To je vidět i z výpovědi KP3: *„Je pravda že takhle ty sociální služby, co znám, tak jsou buď pro oboje, nebo pro ženy. Že jako azyláky jasný, jsou i pro muže, to jsem úplně nebrala, tady ty typy sociálních služeb. Ale ty preventivní – jako jsme my – to poradenství, buď je prostě jakoby bez omezení, anebo jsou pro ženy. Takže v tom vidím rozdíl. Že se s těmi muži úplně nepočítá primárně."*

Z rozhovorů vyplynulo, že u ženských obětí domácího násilí sehrává významnou roli jejich rodičovská role. Zvlášť pokud se starají o malé děti. Komunikační partneři zmiňovali, že ženy řeší často otázky spojené s odchodem – přechodné ubytování, péče o děti, ekonomická nejistota či právní kroky vůči násilnému partnerovi.

Jak uvádí KP3, odchod může být řešen i velmi akutně: *„To znamená – zazvoní mi tady v pátek ve 3 odpoledne maminka s dítětem v kočárku a igelitovou taškou s tím, že se nemá kam vrátit domů. A nějakým způsobem mi tady svěří, že je obětí domácího násilí a rozvineme tady ten příběh."*

Tyto zkušenosti odpovídají i odborné literatuře, která upozorňuje na to, že ženy–matky se při odchodu z násilného vztahu nacházejí ve složité situaci, kdy čelí kumulaci praktických i psychických bariér. Kromě strachu z dalšího vývoje musí často samy řešit otázky finanční stability, dostupného bydlení, péče o děti i právní důsledky svých rozhodnutí. V sociální práci je proto nutné tyto faktory vnímat v kontextu celkového životního příběhu klientky a poskytovat jí podporu, která reflektuje její roli matky i oběti násilí. (Matoušek et al., 2010)

Z mého pohledu bylo zajímavé sledovat, jak moc se i při individuálním přístupu pracovníků promítají do praxe hluboce zakořeněné genderové normy – jak u obětí samotných, tak v rámci širšího systému pomoci. Přestože všichni komunikační partneři tvrdili, že ke všem obětem přistupují stejně, ve skutečnosti často reflektovali specifické rozdíly v chování, potřebách i očekáváních obětí. Práce s mužskými klienty byla popisována jako složitější především kvůli jejich zdrženlivosti, studu a obavám z nepochopení, zatímco u žen se více řešily praktické a existenční dopady násilí, například v souvislosti s péčí o děti. Jako nejcennější mi přijde právě to, že rozhovory otevřely prostor k přemýšlení o tom, jak moc je potřeba, aby systém sociální pomoci

dokázal být pružný, citlivý a připravený reagovat na různorodé životní situace bez stereotypů.

Jako poslední zajímavý detail bych chtěla zmínit problematiku pojmenování organizací. Názvy organizací často odkazují výhradně na ženy (pokud má například v názvu ženské jméno), což může na muže působit vylučujícím dojmem a odradit je od vyhledání pomoci. Neutrální název přitom nikoho nic nestojí, ale může otevřít dveře těm, kteří by jinak zůstali bez podpory.

Jak uvádí i KP4: *„Dávají tam ty ženský jména. A já úplně nechci jako tady nějak hanit, nebo něco takového, ale jako je to vlastně hrozně stupidní, takhle to mít pojmenovaný. Protože si moc nedokážu představit, že jsem teda ten muž, ta oběť, a že bych primárně sáhla po něčem, co se jmenuje poradna Agáta nebo poradna Eva. Protože si teda řeknu, že „jo, tak to je asi teda jen pro ženský“.“*

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda existují genderové rozdíly při práci s klienty jako oběťmi domácího násilí. Výzkumná otázka zněla: *Jaké rozdíly se mohou objevovat při práci s ženami a muži jako oběťmi domácího násilí?*

Domnívám se, že stanovený cíl této práce byl naplněn a výzkumná otázka byla zodpovězena.

Na základě získaných dat a jejich následné analýzy bylo potvrzeno, že gender klientů skutečně ovlivňuje nejen způsob, jakým oběti domácí násilí prožívají a sdělují, ale také to, jak na ně odborní pracovníci reagují. Tento rozdílný přístup však zpravidla nevychází z vědomého rozlišování podle pohlaví, ale z individuálního přizpůsobení se odlišným potřebám klientů. Sociální pracovníci reagují na specifika jednotlivých případů a přizpůsobují svou práci konkrétním projevům, formám komunikace a očekáváním, které se často liší právě v souvislosti s genderem. Mužské oběti často přicházejí s věcnými požadavky, zatímco ženy častěji vyhledávají emocionální podporu.

Z výzkumu také vyplívá, že ač se situace ve společnosti mění k lepšímu, muži stále čelí silné stereotypizaci vycházející z tradičních představ o mužské síle, odolnosti a schopnosti zvládat problémy bez pomoci. Tyto společenské normy pak mohou vést k tomu, že se mužské oběti necítí oprávněně svou situaci přiznat, zlehčují vlastní zkušenosti nebo se vůbec neodváží vyhledat pomoc.

Překvapila mě opakovaná zkušenost komunikačních partnerů s muži, kteří se za oběť pouze vydávali. Přítomnost takových zjištění může přispívat k nedůvěře v mužské oběti obecně, což ztěžuje jejich postavení ve službách i očích společnosti.

Závěrem lze říci, že gender hraje v kontextu domácího násilí významnou roli a práce sociálních pracovníků by na tuto skutečnost měla citlivě reagovat. Přestože byl výzkum realizován v menším rozsahu, nabízí cenný vhled do praxe a může přispět k hlubšímu porozumění potřebám jednotlivých klientů a sloužit jako inspirace pro efektivnější a citlivější individuální přístup v praxi sociální práce.

Seznam použité literatury

1. Brozowski, K., & Stasiewicz, P. (2023). Are there social support services for male victims and perpetrators of domestic violence? *ResearchGate.* https://www.researchgate.net/publication/376516978_ARE_THERE_SOCIAL_SUPPORT_SERVICES_FOR_MALE_VICTIMS_AND_PERPETRATORS_OF_DOMESTIC_VIOLENCE
2. Buriánek, J., & Podaná, Z. (2023). *Násilí tváří v tvář: Zkoumání kalamitních podob partnerských vztahů*. Praha: Karolinum.
3. Co je domácí násilí. (n.d.). *Domácí násilí.* Citováno dne 27 ledna 2025, z https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/
4. Český svaz žen. (2016). *#ZaIstanbul: Domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí (PDF).* https://www.csz.cz/userfiles/istanbul/sbornik-zaistanbul-fin.pdf
5. Čírtková, L. (2008). *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada.
6. Čírtková, L. (2020). *Domácí násilí: Nebezpečné rodinné vztahy ve 21.* století. Praha: Grada.
7. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2017). *The SAGE handbook of qualitative research* (5th ed.). SAGE Publications. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1143325/mod_resource/content/1/Norman%20K.%20Denzin%2C%20Yvonna%20S.%20Lincoln%20-%20The%20SAGE%20Handbook%20of%20Qualitative%20Research-SAGE%20Publications%2C%20Inc%20%282017%29.pdf
8. Drieskens, S., Braekman, E., & Ridder, K. D. (2022). Domestic violence during the COVID-19 confinement: Do victims feel more socially isolated? *Archives of Public Health, 80, Article 72*. https://doi.org/10.1186/s13690-021-00765-3
9. Ellemers, N. (2018). Gender stereotypes. *Annual Review of Psychology, 69*(1), 275-298. https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122216-011719
10. Falcke, D., Boeckel, M. G., & Wagner, A. (2017). Violência conjugal: Mapeamento do fenômeno no Rio Grande do Sul. *Psico, 48*(2), https://doi.org/10.15448/1980-8623.2017.2.25148

11. Grbich, C. (2022). *Qualitative data analysis: An introduction* (2nd ed.). SAGE Publications Ltd. https://methods.sagepub.com/dict/mono/qualitative-data-analysis-an-introduction-2e/toc
12. Hendl, J. (2005). *Základní přístupy ke kvalitativnímu výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita. https://is.muni.cz/el/fss/podzim2019/ZUR434/um/Hendl_-_Zakladni_pristupy_kvalitativniho_vyzkumu.pdf
13. Hines, D. A., Douglas, E. M., & Berger, J. L. (2022). Services and interventions for male survivors of partner violence: A scoping review. *American Journal of Men's Health, 16*(2). https://doi.org/10.1177/15579883221085023
14. Humphreys, C., & Thiara, R. K. (2023). *Understanding how social workers identify and respond to perpetrators of IPV*. National Centre for Social Research. https://natcen.ac.uk/sites/default/files/2023-02/Understanding%20how%20social%20workers%20identify%20and%20respond%20to%20perpetrators%20of%20IPV.pdf
15. Cherry, K. (2023). Hypervigilance in PTSD and other disorders. *Verywell Mind.* Citováno 22 dubna 2025, z https://www.verywellmind.com/hypervigilance-2797363
16. Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada.
17. Knight, C. (2015). Trauma-Informed Social Work Practice: Practice Considerations and Challenges. *Clinical Social Work Journal, 43*(1), 25–37. https://doi.org/10.1007/s10615-014-0481-6
18. Lázničková, M., & Plachá, V. (2016). Zkušenosti žen, které prožily domácí násilí, se zaměřením na vnímání pomoci od pomáhajících profesí. *Sociální práce / Sociálna práca, 16*(6), 78–85. https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2016-6.pdf
19. Matoušek, O., Kodymová, P., & Koláčková, J. (Eds.). (2010). *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi* (2. vyd.). Praha: Portál.
20. Ministerstvo práce a sociálních věcí. (n.d.). *Sociální služby*. Dostupné z https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-sluzby
21. Ministerstvo vnitra ČR. (n.d.). Domácí násilí –institut vykázání a další informace. *Ministerstvo vnitra ČR.* https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx

22. Ministerstvo zdravotnictví ČR & Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. (2025). *Rejstříkový pojem*. Národní zdravotnický informační portál. Dostupné z https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/6837
23. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní výzkum v psychologii*. Praha: Grada.
24. Olsson, H., Larsson, A.-K. L., & Susanne, J. M. (2023). Social workers' experiences of working with partner violence. *The British Journal of Social Work*. Advance online publication. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae015
25. Pease, B. (2010). *Undoing privilege: Unearned advantage in a divided world*. London: Zed Books.
26. Pivoňková, E. (2013). Syndrom týrané ženy – příznaky, projevy, symptomy. *Příznaky-projevy.cz.* Dostupné z https://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/621-syndrom-tyrane-zeny-priznaky-projevy-symptomy
27. Policie ČR. (2025). Domácí násilí: Nebuďme slepí k domácímu násilí. *Policie České republiky*. https://policie.gov.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx
28. Respect. (2019). *Toolkit for Work with Male Victims of Domestic Abuse*. https://setdab.org/wp-content/uploads/2019/06/Respect-Toolkit-for-Work-with-Male-Victims-of-Domestic-Abuse-2019.pdf
29. Robinson, L., & Segal, J. (2024). Domestic violence against men. *HelpGuide.org*. Citování 27 ledna 2025, z https://www.helpguide.org/relationships/domestic-abuse/domestic-violence-against-men
30. ROSA centrum. (2021). *Standardy kvality specializovaných sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí*. https://www.rosacentrum.cz/wp-content/uploads/2021/06/Standardy-kvality-sss-schvalena-verze-final.pdf
31. ROSA – Centrum pro ženy, z.s. (2016). *Pracovní manuál pro práci s oběťmi domácího násilí (PDF)*. https://stopnasili.cz/wp-content/uploads/2016/08/rosaMANUAL.pdf
32. Šeďová, K., & Švaříček, R. (2014). *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita. https://projekty.osu.cz/vedtym/dok/publikace/vyzkumne-metody-v-soc-praci.pdf
33. Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál.

34. Touro University Worldwide. (2023). Social workers play key role in fight against domestic violence. *Touro University Worldwide*. Dostupné z https://www.tuw.edu/school-news/domestic-violence-social-worker/
35. Úřad vlády ČR. (2021). *Standardy kvality specializovaných sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí*. Dostupné z https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/3b_Standardy_kvality_SSS_pro_obeti_DGPN_15_6_2021_rev_MP_1.pdf
36. Úřad vlády České republiky. (2016). *Zpráva o mužích a násilí v České republice*. https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/zprava-muzi-a-nasili-v-ceske-republice-150013/
37. Úřad vlády České republiky. (2024). *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 (aktualizace říjen 2024)*. https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie-rovnosti-zen-a-muzu-na-leta-2021-2030-aktualizace-rijen-2024.pdf
38. Ulehlová, D. (2010). Domácí násilí a intervenční centra. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita. https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Ulehlova_Dagmar_%284043%29.pdf
39. Wilson, J. M., Fauci, J. E., & Goodman, L. A. (2015). Bringing trauma-informed practice to domestic violence programs: A qualitative analysis of current approaches. *American Journal of Orthopsychiatry, 85*(6), 586–599. https://doi.org/10.1037/ort0000098
40. Witt, L., & Diaz, C. (2018). Social workers' attitudes towards female victims of domestic violence: A study in one English local authority. *Child & Family Social Work, 24*(2), 209–217. https://doi.org/10.1111/cfs.12604
41. World Health Organization. (2021). *Violence against women*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women
42. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. (2006). *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/2006/108/2025-03-01
43. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. (2006). *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/2006/135?zalozka=text

44. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. (2008). *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/2008/273?zalozka=text

Seznam obrázků

Obrázek 1: Bariéry v přístupu k pomoci 33
Obrázek 2: Genderové rozdíly v projevech a potřebách 35
Obrázek 3: Specifika přístupu sociálních pracovníků 37
Obrázek 4: Zkušenost s manipulací 38
Obrázek 5: Neviditelnost mužských obětí 39

Seznam příloh

Příloha 1: Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

Seznam zkratek

KP1	komunikační partner 1
KP2	komunikační partner 2
KP3	komunikační partner 3
KP4	komunikační partner 4
Policie ČR	policie České republiky

Příloha 1: Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

1) Vnímáte nějaké rozdíly v tom, jak domácí násilí prožívají ženy a muži? Pokud ano, jaké? (Jaké faktory mají vliv?)
2) Máte nějaká specifika při práci se ženami a muži jako oběťmi domácího násilí? Pokud ano, jaké?
3) Znáte nějaký případ z praxe, na kterém jsou vidět rozdíly v přístupu k obětem podle genderu?
4) Pozorujete rozdíly ve způsobu, jakým ženy a muži vyhledávají pomoc?
5) Liší se nějak potřeby a očekávání žen a mužů, kteří se na vás obracejí? Jak?
6) Pozorujete někdy odlišné reakce okolí (rodina, společnost, instituce) na mužské a ženské oběti? (Stereotypy, předsudky)
7) Jak vnímáte dostupnost služeb pro ženy a muže? Jsou odlišné? (Napadá vás příklad, ve kterém by muž nenašel adekvátní pomoc)
8) Napadají vás nějaké změny, které by mohly pomoci lépe reagovat na potřeby různých obětí domácího násilí? (Služby, legislativa)